Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto

Rautatieläistenkatu 6

00520 Helsinki

Aika: torstai 7.3.2024 klo 12.00

Asia: HE 8/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi. https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+8/2024

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto (VOL) kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua esityksestä. Esityksellä kumottaisiin aikuiskoulutusetuuksista annettu laki ja vuorotteluvapaalaki. Lakien kumoamisen johdosta aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorottelukorvauksen maksaminen loppuisi. **VOL vastustaa esitystä.**

Hallitus tavoittelee hallitusohjelmassaan koulutustason ja osaamisen nostoa ja työllistymisen esteiden purkamista. Työelämän rakennemuutoksen ja osaamisvaatimusten kasvu lisää opiskelun ja osaamisen kehittämisen tarvetta työuran aikana. Esitys aikuiskoulutuksen lakkauttamisesta on ristiriidassa hallituksen osaamis- ja koulutustason noston kanssa ja työllisyyttä edistävien tavoitteiden kanssa ja vastoin hallitusohjelman henkeä koulutuksen erityissuojelusta.

Aikuiskoulutukilainsäädäntöä koskevan alkuperäisen hallituksen esityksen mukaan aikuiskoulutustuen tarkoituksena oli varautua työelämän kehityksen asettamiin ammattitaidon kehittämistä koskeviin vaatimuksiin mahdollistamalla työssä oleville henkilöille mahdollisuus ammatilliseen koulutukseen yleistä opintotukea korkeammalla tukitasolla. Varhaiskasvatuslaki vuodelta 2018 on yksi osoitus työelämän muuttuvista vaatimuksista.

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto korostaa, että aikuiskoulutustuki on tärkeä tekijä varhaiskasvatuslain mukaisen henkilöstön osaamistason nostolle varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksessa on tavoiteltu yhä korkeampaa lasten osallistumisastetta, joka on kannatettavaa. Varhaiskasvatuksen myönteiset vaikutukset edellyttävät kuitenkin lasten osallistumista päiväkotien toimintaan. Samalla osallistumisasteen nosto, vuosia kestäneen vähäisten opettajakoulutusmäärien kanssa, ovat tuottaneet varhaiskasvatukseen vakavan työvoimapulan. Varhaiskasvatuksen opettajista epäpäteviä Helsingin alueella on 50 prosenttia. Hallitus aikoo nostaa varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmääriä yliopistossa niin, että joka vuosi koulutetaan vähintään 1400 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa. Jo alalla oleville suunnattu monimuotokoulutus on ollut suosittu, mutta aikuiskoulutuen mahdollisesti lakkautuessa on todennäköistä, että hakijamäärät monimuotokoulutuksiin laskevat. **Hallituksen esityksessä on siten perusteltua ottaa kantaa, miten tuen lakkautus vaikuttaa varhaiskasvatusalan työvoiman saatavuuteen.**

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisella voi olla vaikutuksia henkilöstön osaamistason nostamisen edellytyksiin ja keinoihin erityisesti kasvatuksen ja koulutuksen

toimialalla. Erityisesti aikuiskoulutustuen tulo- ja työllisyysvaikutukset olivat positiivisemmat ja tuki toimii esityksen mukaan paremmin matalammin koulutettujen ja julkaisen sektorin työntekijöiden kohdalla. Viime vuonna opetus- ja kasvatusalalle kouluttautui aikuiskoulutustuen turvin yli tuhat alanvaihtajaa. Nykyisellään tuki on mahdollistanut ammatillisen etenemisen omalla alalla korkeampaa koulutustasoa vaativiin, kuten varhaiskasvatuksen opettajan, erityisopettajan ja päiväkodin johtajan tehtäviin työn ohessa opiskellen.

VOL katsoo, että esityksen työllisyysvaikutus 10 000 henkeä voidaan perustellusti kyseenalaistaa. Laskelmat perustuvat siihen, että aikuiskoulutustukea käyttäneet on laskettu työvoimasta poissaolleiksi, kun sen sijaan useamman tukea saavan poissaolon ajaksi on kuitenkin palkattu sijainen. Näin on esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Valtiovarainministeriön esittämiä työllisvaikutuksia tämä ei tue. VOL on huolissaan, että esitys siirtää vastuun toteutuessaan yksilölle ja työnantajalle.

Esityksessä todetaan, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisella voi olla negatiivinen vaikutus opintojen edistymiseen, joskin esityksen mukaan vaikutus vaikuttaisi tutkimustiedon perusteella olevan maltillinen, eikä sillä ole todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia työmarkkinoihin tai julkiseen talouteen. **VOL suhtautuu tähän arvioon suurella varauksella.**

Ylipäätään työn ohessa opiskelu ei ole mahdollista kaikille eikä kaikissa opinnoissa

Opettajakoulutukseen kuuluu aivan keskeisesti muun muassa pakollisia kokopäiväisiä opetusharjoitteluja sekä korkeakouluopintoihin kuuluva opinnäytetyön laatiminen. Näiden opintojen suorittaminen ei ole mahdollista oman kokopäiväisen työn ohessa, vaan edellyttävät lyhytaikaista irtaantumista työelämästä. VOL muistuttaa, että matalapalkkaisella varhaiskasvatusalalla ei ole mahdollisuuksia palkattomaan harjoittelun tai opintolainan ottamiseen opintojen aikaisen elämisen kustantamiseen.

Hallitus on sitoutunut toimimaan koulutetun varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuden parantamiseksi, lisäämään alojen veto- ja pitovoimaa, tukemaan urapolkumalleja, kehittämään työooloja, mahdollistamaan ammatillista kehittymistä sekä kehittämään varhaiskasvatuksen laatua. Hallitus on lupautunut turvaamaan alalla jo työskenteleville erilaisia mahdollisuuksia pätevöityä varhaiskasvatuslain mukaisiin tehtäviin muunto- ja monimuotokoulutuksella. **Aikuiskoulutustuki nimenomaan tukee näitä tavoitteita.**

VOL toteaa, että aikuiskoulutustukea ei pidä lakkauttaa, vaan kehittää

VOL esittää, että aikuiskoulutuen kehittämistä pitää jatkaa siten, että se vastaisi paremmin sille asetettuihin odotuksiin tuen käyttäjien ja tuettujen opintojen osalta ja kehittäminen voi tapahtua luomalla nykyisen tuen rinnalle tukimalleja. Lisäksi lausunnolla olevan aikuiskoulutustuen lakkauttamista esittävän lain voimaantuloa on siirrettävä niin, että nykyinen aikuiskoulutustuki jatkuu vähintään siihen saakka, kunnes on kehitetty uusi malli, se on tullut voimaan ja sitä voidaan noudattaa.

Aikuiskoulutustuen rahoitukseen on etsittävä ratkaisuja

Aikuiskoulutustuen rahoitus voisi jatkossakin tapahtua Työllisyysrahaston kautta.

Hallituksen leikatessa rahoitusta valtion velan maksuun, nykyistä pienempi rahoitus voisi riittää siten, että lisättäisi harkinnanvapautta ja rahoitus kohdennettaisi työvoimapula-aloille, työllisyyden ylläpitämisen ja työuran etenemisen edistämiseksi. Nylyistä pienempi rahoitus saataisi mahdollistamalla työllisyysrahaston keräämien työttömyysvakuutusmaksujen alentamisen peruminen.

Rahoitukseen voitaisi kohdentaa myös ammattistipendin lakkauttamisesta vapautuva rahoitus (noin 11 miljoonaa euroa). VOL toteaa lopuksi, että mahdollisuus vuorotteluvapaalle on ollut varhaiskasvatuksen opettajien työhyvinvointia tukevaa, jonka avulla on kouluttauduttu omatoimisesti. Aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttamisen yhteisvaikutusta työssä jaksamiseen ei ole arvioitu, vaikka niiden käytön keskeinen peruste on ollut työssäjaksaminen.

Helsingissä 7.3.2024

Anitta Pakanen

puheenjohtaja
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto

Salla Sutinen

valtuuston varapuheenjohtaja
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto